

Sayı: 2009/18
Tarih: 09.08.2009

Aileler krize borçlu yakalandı; sorunu işsizlik katladı

- Ekonomik krizin şiddeti devam ederken, krize borçlu yakalanan aileler, bu dönemde artan işsizliğin de etkisi ile ağır yara aldı. 2007 yılında ailelerin bankalar, katılım bankaları ve tüketici finansmanı şirketlerine olan toplam borcu 104 milyar TL iken, 2008 yılı sonunda bu rakam 128.9 milyar TL'ye ulaştı. Türk halkının borcu artarken işsiz sayısının Nisan 2009 sonu itibarıyla 3.6 milyon kişiye ulaşması ödeme gücünün daha da düşmesine neden oldu.
- Nitekim tasfiye durumundaki kredi kartı ve tüketici kredilerinin oranı da her geçen gün artıyor. 24 Temmuz 2009 itibarıyla tasfiye olunacak kredi kartı borcu 3.6 milyar TL'ye, bireysel krediler de 3.1 milyar TL'ye ulaştı. Ocak başından bu yana tasfiye olunacak kredi kartlarının oranı yüzde 52 artarken bireysel kredilerde bu rakam yüzde 68'i aştı. Bu rakamlar da gösteriyor ki borç yükü altında ezilen aileler, hızla ödeme haczi içine düşüyor.

Türk ailesi dünyayı sarsan ekonomik krize borçlu yakalandı. Ailelerin bankalar, katılım bankaları ve tüketici finansman şirketlerine olan toplam borcu 2007 sonunda 104 milyar TL iken, 2008 yılı sonunda bu rakam yüzde 24 artarak 128.9 milyar TL'ye ulaştı. Krizin en ağır hissedildiği 2009 başına yaklaşık 129 milyar TL borçla giren Türk halkı, bu dönemden sonra artan işsizlik rakamları ile de ezildi.

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) Merkez Bankası, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türkiye Bankalar Birliği ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) verilerinden yararlanarak hazırladığı, "**Çocuklar Duymasın; Aile Borçlu**" başlıklı raporuyla Türk halkının borç yapısını ortaya koydu. Hane halkı yükümlülükleri tanımından, ailelerin bankalardan, tüketici finansmanı şirketlerinden kullanılan krediler, kredi kartı bakiyeleri ile TOKİ'nin vadeli konut satışları karşılığı oluşan borçlar kastediliyor. Rapora göre, 2005 yılında hane halkı yükümlülüklerinin GSYH'ye oranı yüzde 7.9 iken, söz konusu oran 2008 sonunda yüzde 13.6'ya ulaştı. Yani hanelerin GSYH'nin yüzde 13.6'sı kadar üzerlerinde bir borç yükü bulunuyor.

İSMMMMO'nun raporuna göre, bu dönemde kredi kartları, kredi aracı olarak kullanıyor. Bu nedenle tasfiye durumundaki kredi kartı ve tüketici kredilerin oranı da her geçen gün artıyor. 24 Temmuz itibarıyla tasfiye olunacak kredi kartı borcu 3.6 milyar TL'ye, bireysel krediler de 3.1 milyar TL'ye ulaşmış durumda. Ocak başından bu yana tasfiye olunacak kredi kartlarının oranı yüzde 52 artarken bireysel kredilerde bu rakam yüzde 68'i aştı. Bu rakamlar da gösteriyor ki borç yükü altında ezilen aileler, ciddi bir ödeme güçlüğü yaşıyor. Bireysel kredilerin hane halkı tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 12.7'lere ulaşmış durumda. Her aile tüketiminin yüzde 12.7'sini aldığı bireysel kredilerle karşılar hale gelmiş bulunuyor. Bu rakam 2007 sonunda yüzde 11.2 oranındaydı.

İSMMMMO Başkanı Yahya Arıkan, rapora ilişkin değerlendirmesinde, "Ekonomik krizin tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de etkilediği muhakkak. Bu ortamda yapılacak en önemli şey istihdam artırıcı önlemler olarak öncelikle işsizler ordusunu yeniden ekonominin içine çekmek gerekiyor. Hükümetin açıkladığı istihdamı artırıcı paketin içinin bir an önce doldurulması öncelik kazanmalı" dedi.

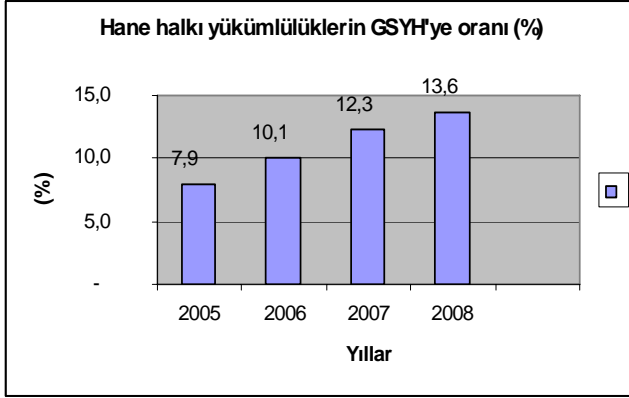
Başkan Arıkan, yeni çıkan Banka Kartları ve Kredi Kartı Yasası ile getirilen ve 31 Mayıs itibarıyla temerrüde düşen kredi kartı borçlularının af başvurusu oranının yüzde 10'larda kaldığına dikkat çekerek şunları kaydetti: "Temerrüde düşen kredi kartı borçlularının af başvurusunun bu oranda kalması düşündürücüdür. Aynı zamanda yasanın sınırlı kaldığının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir. Bankaların ve finans kuruluşlarının kredi kartı ve bireysel kredi borçlarının geri ödenmesi konusunda kredi kullananlarla tekrar masaya oturması, yasanın kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Dolaylı vergilerde yapılan artışlar vatandaşın yükünü daha da artırmakta verginin adaletinin sorgulanmasını gündeme getirmekte. Dolaylı vergi yerine, vergisini ödemeyenlerin üzerine gidilmeli, vergi tabana yayılmalıdır."

Son yıllarda hane halkının finansal yükümlülüklerinin GSYH'ye oranının arttığına dikkat çeken Arıkan, şöyle konuştu: "Burada aileleri koruyan nokta yükümlülüklerinin değişken faizli ve dövize endeksli kısmının sınırlı olması. Nitekim Merkez Bankası'nın Finansal İstikrar Raporu'nda da bunun altı çizilse de, devamında 'Ancak ekonomik aktivitedeki yavaşlama ve artan işsizlik oranına bağlı olarak önümüzdeki dönemde hane halkının yükümlülüklerini geri ödemede zorluk yaşaması olasıdır' deniliyor. Buna göre 'kredi koşullarının sıkılaştırılması ile birlikte bireylerin kredi kartlarını daha yoğun bir biçimde kredi aracı olarak kullandığı' görülüyor ve kredi kartı tüketici kredilerine göre daha yüksek olduğundan bu durum hane halkının kırılabilirliğini daha da artırıyor. Bu gelişme bugün yaşanan durumu resmi olarak da özetlemiş oluyor."

İSMMMMO'nun raporuna göre, tasfiye durumundaki kredi kartı ve tüketici kredilerin oranı da her geçen gün artıyor. 24 Temmuz itibarıyla tasfiye olunacak kredi kartı borcu 3.6 milyar TL'ye, bireysel krediler de 3.1 milyar TL'ye ulaşmış durumda. Ocak başından bu yana tasfiye olunacak kredi kartlarının oranı yüzde 52 artarken bireysel kredilerde bu rakam yüzde 68'i aştı. Bu rakamlar da gösteriyor ki borç yükü altında ezilen aileler, ciddi bir ödeme güçlüğü yaşıyor.

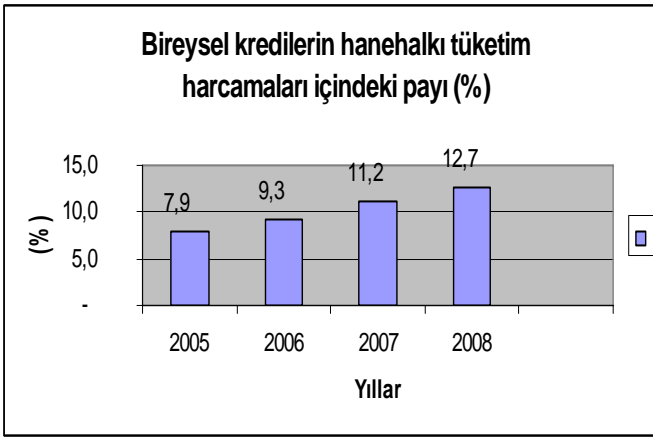
İSMMMMO'nun "Çocuklar Duymasın; Aile Borçlu" başlıklı raporunda yer alan saptamalar ve değerlendirmeler şöyle:

BORÇLARIN GSYH'YE ORANI YÜZDE 13.6'YA ÇIKTI

Hane halkı yükümlülükleri olarak, ailelerin bankalar, tüketici finansmanı şirketlerince kullanılan krediler, kredi kartı bakiyeleri ile TOKİ'nin vadeli konut satışları karşılığı oluşan borçlar kastediliyor. 2005 yılında bu rakamın GSYH'ye oranı yüzde 7.9 iken, söz konusu oranı 2008 sonunda yüzde 13.6'ya ulaştı. Yani hanelerin GSYH'nin yüzde 13.6'sı kadar üzerlerinde bir borç yükü bulunuyor.

HER AİLE TÜKETİMİNİN YAKLAŞIK YÜZDE 13'ÜNÜ KREDİYLE KARŞILIYOR

Bireysel kredilerin hane halkı tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 12.7'lere ulaşmış durumda. Her aile tüketiminin yüzde 12.7'sini aldığı bireysel kredilerle karşılar hale gelmiş bulunuyor. Bu rakam 2007 sonunda yüzde 11.2 oranındaydı.

2008 yılı sonu itibarıyla nihai tüketim harcamaları 693.8 milyar TL olarak gerçekleşti. Bu harcamalar içinde en büyük payı yüzde 26.1 ile gıda, içki ve tütün aldı. Onu yüzde 20.3 ile konut, su, elektrik, gaz ve diğer harcamalar, yüzde 18'lik payla da ulaştırma ve haberleşme izledi. En düşük harcama kalemi ise eğitim ve sağlık oluşturdu.

GELİRLERİNİN DÖRTTE BİRİ KADAR BORÇLULAR

19.6 milyar TL faiz yükü var

Hanehalkı harcanabilir geliri, borçluluğu ve faiz ödemeleri (Milyon TL)

	2006	2007	2008
Hanehalkı faiz ödemeleri	12.109	15.576	19.653
Hanehalkı yükümlülükleri	76.814	104.111	128.966
Hanehalkı harcanabilir geliri	404.677	465.992	543.377
Faiz öd./Hh. harcanabilir gelir (%)	3.0	3.3	3.6
Borç/Hh. Harcanabilir gelir (%)	19.0	22.3	23.6

Ailelerin durumunu gösteren en çarpıcı tablo ise yukarıda yer alıyor. 2008 yılı sonu itibarıyla toplam 128.9 milyar TL borcu olan ailelerin faiz ödemeleri 19.6 milyar TL'ye ulaştı. Aynı dönemde ailelerin harcanabilir gelir tutarı 543.3 milyar TL düzeyindeydi. Gelirlerinin yüzde 3.6'sını faize veren aileler, toplam gelirlerinin yüzde 23.6'sı kadar bir borç yükü ile karşı karşıya bulunuyorlar.

3.6 MİLYON İŞSİZ VAR

Borçlu ailelerin üzerindeki en büyük korku ise işsizlik. TÜİK'in nisan 2009 verilerine göre işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 9.9'dan yüzde 14.9 düzeyine ulaşmış durumda. İşsiz sayısı 2.3 milyondan 3.6 milyona ulaşırken, özellikle kentlerdeki işsizlik rakamı korkutuyor. Söz konusu 3.6 milyon işsizden 2.8 milyonu kentlerde, 749 bini ise kırsal kesimde yaşıyor.

Her ne kadar işsizlik oranı yüzde 14.9 görünse de tarım dışı işsizlik oranına baktığımızda bu rakam yüzde 18.2'lere yükseliyor. TÜİK verilerine göre işsiz 3.6 milyon kişinin yüzde 73'ü erkek ve yüzde 22.7'si uzun zamandır iş arıyor.

Tablo 1. İşgücü durumu (Nisan 2009)

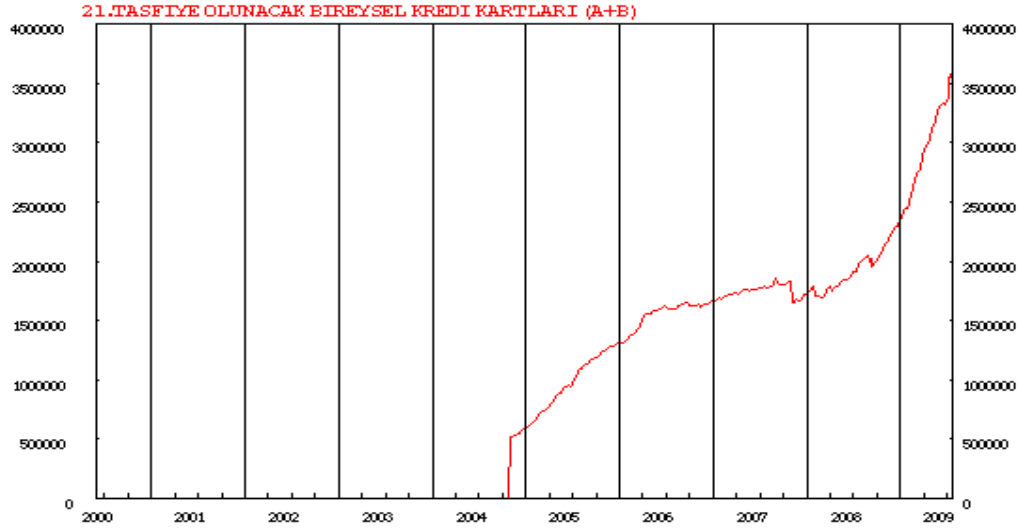
	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2008(*)	2009	2008(*)	2009	2008(*)	2009
Kurumsal olmayan nüfus (000)	69 549	70 368	48 263	48 662	21 286	21 706
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	50 627	51 507	35 659	36 124	14 969	15 383
İşgücü (000)	23 561	24 316	15 785	16 403	7 777	7 913
İstihdam (000)	21 228	20 698	13 925	13 535	7 304	7 163
İşsiz (000)	2 333	3 618	1 860	2 869	473	749
İşgücüne katılma oranı (%)	46,5	47,2	44,3	45,4	52,0	51,4
İstihdam oranı (%)	41,9	40,2	39,0	37,5	48,8	46,6
İşsizlik oranı (%)	9,9	14,9	11,8	17,5	6,1	9,5
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,3	18,2	12,1	17,8	13,5	19,7
Genç nüfusta işsizlik oranı ⁽¹⁾ (%)	17,6	26,5	20,1	29,4	11,7	19,8
İşgücüne dahil olmayanlar (000)	27 066	27 191	19 874	19 721	7 192	7 471

(1) 15-24 yaş grubundaki nüfus

Not: Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

(*) 2008 Nisan dönemi sonuçları yeni nüfus projeksiyonlarına göre revize edilmiştir.

TASFİYE OLUNACAK KREDİLER DE PATLADI

Merkez Bankası verilerine göre mevduat bankalarında tüketici kredileri ve kredi kartı tutarı 24 Temmuz itibarıyla 116 milyar 978 milyon TL düzeyinde. Bunun 83 milyar 155,4 milyon lirası tüketici kredilerinden yaklaşık 33 milyar 823 milyon lirası da bireysel kredi kartlarından oluşuyor.

Tasfiye olunacak kredi kartı borçları 24 Temmuz itibarıyla 3 milyar 615 milyon TL düzeyinde. Yani batık kredi kartı borçlarının oranı kredi kartı borçları içinde yüzde 10.47 gibi rekor bir rakama ulaşmış görünüyor. Oysa 2009 başında tasfiye olunacak bireysel kredi kartı borçları 2 milyar 349 milyon TL düzeyindeydi. Batık miktarı 7 ayda yaklaşık yüzde 53.6 oranında yükseldi.

Tasfiye edilecek tüketici kredilerindeki durum ise daha vahim. 2009 başında 1 milyar 872 milyon TL olan bu rakam, 24 Temmuz itibarıyla yüzde 68 oranında artarak 3 milyar 154 milyon TL'ye ulaştı. Bu iki veri, bireylerin dolayısı ile ailelerin kredi kartı borcu ve tüketici kredilerini kapatmakta giderek daha da çok zorlandığının işaretini veriyor.

ÖDEME KRİZİ 2008' DE BAŞLADI

1.6 MİLYON KİŞİ FERDİ KREDİ VE KART BORCUNU ÖDEYEMEDİ

Yıllar	Kredi borcunu ödemeyen kişi sayısı	Kredi kartı borcunu ödemeyen kişi sayısı	Kredi borcu ve kredi kartı borcunu ödemeyenlerin toplamı
2004	4.305	25.858	30.163
2005	9.543	98.897	108.440
2006	13.556	119.245	132.801
2007	41.967	150.299	192.266
2008	192.602	410.046	602.648
Ocak	47.921	78.193	126.114
Şubat	41.069	73.708	114.777
Mart	53.992	79.362	133.354
Nisan	61.035	68.445	129.480
Mayıs	40.042	89.330	129.372
TOPLAM	480.810	1.126.500	1.607.310

Ferdi kredi borcunu ve kredi kartı borcunu ödeyemeyenlerin sayısı 2008 itibarıyla adeta patladı. 2007 yılı toplamında 192 bin 266 kişi olan bu sayı 2008 sonunda 602 bin 648 kişiye ulaştı. Yani yüzde 213 arttı. Üstelik bu artış 2009'un ilk dokuz beş ayında da devam etti. Her ay yaklaşık 120-130 bin kişi borcunu ödeyemez duruma düşerken, toplam rakam tam 1.6 milyon kişiye ulaştı.